

Amendola'nın Yazısı Dolayısıyla Enternasyonalizm ve Siyasal Anlayış Konusunda Bazı Ön Notlar

İKP'nin önde gelen ideolog ve yöneticilerinden Amendola'nın anlattıkları yalnızca İKP'nin halen yürütmekte olduğu «tarihi uzlaşma» politikasının gerekçelerini sistemli biçimde verdiği için değil, aynı zamanda «Avrupa Komünizmi» denen akımın olgusal ve düşünsel temellerini açıklıkla görme imkânını sağladığı için de önemli ve anlamlıdır.

Şüphesiz öncelikle «Avrupa-Komünizmi» deyimiyle neyin anlatılmak istendiği konusu üzerinde durmalıyız.

Bilinmektedir ki bugün «Avrupa-Komünizmi» akımına dahil partiler birbiriyle aynı görüşler ve politikalar öne sürmemektedirler. Uluslararası Sosyalist Harekette bundan önce doğan eğilimlerde görüldüğü türden bir homojenlik Avrupa-Komünizmi akımı için söz konusu değildir. İKP'nin «tarihi uzlaşma» politikası ve bunu onaylayan görüş ve tezleri ile örneğin FKP'nin sol ittifak politikası, tezleri ve pratik tutumları açısından hayli farklıdır. Ve her iki Avrupa Komünist Partisi de bu farklılıkları doğal karşılamakta ve giderme gereğini düşünmemektedirler.

İkinci bir nokta, Avrupa-Komünizmi akımının çeşitli yorumları olmasıdır. Bugün söz konusu partilere egemen olan yorumu «sağ» olarak niteleyen ama söz konusu partilerde ancak bir azınlık oluşturan gruplar da vardır.

Bu yazıda kullandığımız Avrupa-Komünizmi deyimi ile bu akıma dahil partilere halen egemen olan kadroların uygulamaya koydukları yeni politik stratejiler görüş ve tezlerde dile gelen yorumu kastediyoruz. Birbirinden görece farklı olmakla birlikte bütün bunları üreten anlayış ortaktır. Bu yazı bu anlayışın asli öğelerinden bir kısmını ve genel olarak bu anlayışın niteliğini incelemek amacıyla.

Söz konusu anlayışın tipik bir temsilcisi olan Amendola da «Avrupa-Komünizmi» deyimine karşı çıkmaktadır.

Bu karşı çıkış gerekçelerinden ilki, söz konusu akım içinde yer alan partilerin, Uluslararası Sosyalist Harekette halen varolan SBKP ve ÇKP etrafındaki bloklara benzer bir blok oluşturmak yoluna gitmemeleri buna kesinlikle karşı çıkmalarıdır. Bugüne kadar Uluslararası Sosyalist Harekette ortaya çıkan her eğilim yalnızca belirli bir toplum için değil, tüm toplumlar için geçerli bir yaklaşım öne sürmekte, ancak nisbi ölçülerde toplumdaki topluma değişen bir teorik-pratik çerçeve (model) sunmaktaydı. Örneğin 1. 2. ve 3. Enternasyonal ve daha sonra her biri de bu enternasyonaller geleneğinin haldeki gerçek temsilcisi olduğunu öne süren SBKP ve ÇKP etrafındaki bloklar, tek bir politik stratejinin tüm toplumlarda uygulamaya konulması esnasından yola çıkmaktaydılar.

Bugüne kadar uygulamada, dünya sosyalist hareketinin enternasyonalist birliği ilkesinin somutlaşması, teorik politik ve örgütlenme düzeylerinde şöyle gerçekleştiriliyordu. Her partinin kendi özel eylem alanı dünya ölçüsündeki siyasal devlet sınırları ile belirlenmişti. Örneğin İKP İtalyan devletinin siyasal sınırları içinde eylemini yürütmekteydi. Böyle kurulmuş partiler uygulamada içlerinden birinin yönetici merkez konumunu üstlendiği bir ilişkiler sistemi —örgütlenme— oluşturuyorlardı. Benzer hiyerarşik örgütlenme sendikal ve öteki alanlar için de geçerliydi. Yönetici merkez parti, hareketin bütün alanları için geçerli ideolojik-politik programı tesbit ve gereğinde değiştirme işlevine sahipti ve başlangıçta diğer partilerin de bu işleve belli ölçüde katılma imkânı varken zamanla bu işlev sırf yönetici partiye ait hale gelmekteydi. Böylece de zamanla enternasyonal hareketin gereklerinin yönetici par-

tinin kendi özel eylem alanının gereklerine tabi kılındığı bir işleyiş doğuyordu.

Bu tarihî deneylere atıf yaparak Avrupa Komünist partileri, her partinin kendi özel eylem alanının özelliklerini ön plana alan özerk bir politik strateji oluşturmasını ve buna göre eylemini düzenlemesi gerektiğini savunuyorlar. Amendola :

«Evrensel bir modelden bir strateji çıkarmaya kalkışırsanız kaçınılmaz olarak fazla soyut genellemelere düşer ve şu ana noktayı gözden kaçırsınız : Özgül bir strateji gerektiren özgül tarihî konum»

derken bunu anlatıyor. Bu yaklaşımın dünya komünist hareketinin enternasyonal örgütlenmesi hakkındaki tavrı da ancak Amendola'nın söylediği gibi olabilirdi. G. Amendola, Komünist hareketin tek bir dünya merkezini yeniden kurulmasına karşı çıktıklarını ve Roma ya da Paris'te Avrupa-Komünizminin tek bir merkezini de kurmayacaklarını söylemektedir. Nitekim Avrupa-Komünizmi akımına dahil partiler o güne kadar birlikte bir blok oluşturdukları SBKP etrafındaki partilerle yaptıkları 1976 Berlin toplantısında, bu toplantının sonuncu olduğunu ve bir daha böyle bir toplantıya katılmayacaklarını ilân ettiler.

ENTERNASYONALİZMİN TERKEDİLMESİ VE BUNUN NEDENLERİ

Böylece, Marksizmin Uluslararası Sosyalist Harekete damgasını vurduğu tarihlerden başlayıp bugüne kadar gelen bir gelenek fiilen son bulmaktadır. Enternasyonalizm ilkesinin Uluslararası Sosyalist Hareketin teorik-pratik platformuna ve özel olarak örgütlenmesine yansıtılmasını temel alan bir yaklaşım terkedilmektedir.

Burada hemen belirtilmelidir ki sözkonusu «geleneği» terk konusunda Avrupa-Komünizmi akımı yalnız değildir. O yalnızca en açık davranandır. Enternasyonalizm adına sürdürülen özellikle son 50 yıllık uygulamanın sonuçlarını kanıt göstererek buna artık son verilmesi gerektiğini açıkça ilân etmiştir. Şu anda sözde «enternasyonalizmi» savunan SBKP, geçmiş uygulamayı sürdürmeyeceğini, olduğu gibi savunamayacağını bil-

mekte, bugüne kadar hep kendine dönük işlettiği bu «enternasyonalizm» uygulamasını birtakım tavizler vererek korumak istemektedir. Brejnev «her komünist partinin öncelikle kendi ulusuna karşı sorumlu olduğunu» söylerken, bu sözlerle enternasyonalist anlayışın özünde çeliştiğini dikkate bile almamaktadır. Yaklaşık 1930'lardan beri Stalinizmin Komintern'e egemen kılabilirdiği ve daha sonra Kominform ve Dünya Komünist Partiler Konferanslarında da geçerliğini sürdüren bir «enternasyonalizm» anlayışının yalnızca «yumuşatılmış» bir biçimini sürdürmek istedikleri için bu dikkate almama olağandır. Çünkü o anlayış zaten enternasyonalizmin özünü çelişmekteydi. Uluslararası Sosyalist Hareketin 1930 sonrası tarihi hakkında ortalama bilgisi olanlar, Stalinizmin Enternasyonalizmi «SSCB'nin çıkarı»na indirgediğinin, bu «çıkartı» uluslararası hareketin gerekleri önüne koyduğunun sayısız örneklerini hatırlayacaklardır. Bu uygulamalar sonucunda yalnızca bu iğdiş edilmiş enternasyonalizm giderek sarsılmakla kalmamış, Marksist anlayışın zorunlu bir ögesi olan enternasyonalizmin uygulamaya geçirilmesinin imkânsızlığı yolunda güçlü bir kanı da doğmuştur. **SSCB'ni savunmanın** enternasyonalizmin başlıca ölçütü sayıldığı ve gerçekten de böyle olması gerektiği noktasından bugüne, SSCB'ne karşı bunca tepkinin birikip olanca açıklığı ile dışa vurulduğu bu noktaya nasıl gelinebildiği konusunu araştıranlar, bunun en önemli nedenlerinden birinin de bu «saptırılmış» enternasyonalizm anlayışı ve uygulaması olduğunu bilirler. Şu anda bizat SBKP etrafındaki blokta örneğin Romanya gibi ülkelerde bile bu «enternasyonalizm» den yüzgeri etmek güçlü bir eğilim halini almıştır. Brejnev'in yukarıya aldığımız sözleri, bu yüzgeri etme eğilimiyle, SBKP'nin sakat «enternasyonalizm» anlayışını uzlaştırma çabasını dile getirmektedir.

ÇKP'nin «üç dünya teorisinin» enternasyonalizmle uzaktan yakından ilgisi yoktur. ÇKP metinlerini dikkatle okuyanlar orada geçen «Dünya proletaryasının çıkarı» v.b. deyimlerin aslında ÇKP'nin çıkarı anlamına geldiğini görmekte güçlük çekmezler.

O halde şu söylenmelidir ki Uluslararası Sosyalist Hareketin haldeki durumunda en-

ternasyonalizm fiilen geçersizdir. Ancak sözkonusu kavramın her şeye karşın geniş sosyalist kadrolar için hâlâ çekici bir anlamı vardır. Bu yüzdendir ki Uluslararası Sosyalist Hareketi kendi özel güç politikaları için kullanmak isteyen bazı «merkez»ler, ÇKP ve SBKP, enternasyonalizmden hâlâ sözdebilmektedirler. Bunların sürdürdükleri propagandanın ana teması çağımızdaki «güç dengesi» içinde kendilerinin katkısı, açık desteği olmaksızın bir devrimin mümkün olamayacağıdır. Bu tema kabul edildiğinde gerçekten de herhangi bir ülkedeki sosyalist hareket için tutulacak başlıca iki yol vardır. Ya ülkedeki «yerleşik güç»lerle ittifak yaparak dünya çapındaki güçlerin müdahale imkânını asgariye indirmek veya SBKP ve ÇKP merkezlerinden birine tabi olarak onların büyük güçlerinin «dünya denge»sinde yapacakları bir değişikliği beklemek. Birinci yol zorunlu olarak «evrimci»liği hattâ bir düzen partisi olmayı gerektirir. Şu anda Avrupa Komünist Partilerinin ortak terminolojilerinde yer alan «ulusal gerçeklik içinde kökleşmek» v.b. deyimler bunun kanıtıdır.

İkinci yolu benimseyen partilerin halen uygulamakta oldukları politikaların, ilk yolu benimsemiş olanlardan farklı olmadığını görmekteyiz. Tek bir fark var : «Avrupa-Komünizmi»nin temsil ettiği ilk yol, herhangi bir «merkez»in yardımını dikkate almaksızın eylemini sürdürmek peşindedir; oysa ikinciler için bu «enternasyonal merkez»in yardım ve katkısına temel önem verilmektedir. Yani açıkcası ikinciler için, —kendilerinin iktidara gelmesi demek olan— «devrim», ÇKP veya SBKP'nin «katkısı» olmaksızın gerçekleşemez inancı sözkonusudur ve bu onların eylemlerini belirleyen temel ögedir.

ENTERNASYONALİZM İLKESİNİN SAPTIRILMASI VEYA TERKEDİLMESİNİN SONUÇLARI

Görülmektedir ki sorun, sosyalist devrim hedefinin terkedilmesidir aslında. Herne kadar bu açıkça söylenmiyorsa da şurası hatırlanmalıdır ki Marksizm, yöntemiyle, siyasal anlayışıyla ve hedeflediği toplum düzeninin ayırdedici nitelikleriyle bir bütündür. Az sonra görmeye çalışacağız ki enternasyonalizm ögesinin fiilen yadsınması veya saptırılması sonucunda yerine «ikame» edilen «yeni» anlayış açıkça burjuva dünya görüşüdür, burjuva toplum biçiminin bir varyasyonunu savunma noktasına dönüştür.

Marksist hareketin tarihi göstermektedir ki özel olarak sosyalist devrimin teorik-pratik bütünselliğinin herhangi bir ögesinde yapılan saptırma, revizyon veya terketme girişimleri hiçbir zaman o ögeyle sınırlı kalmamıştır. Bu mümkün de değildir. Kendi içinde sistemli bir bütün olan sosyalist devrim teorisinin «öğeleri» birbiriyle «kaynaşmış» durumdadır ve her biri ötekini «kanıtlar».

Bütün sistemler için de böyledir durum. Bu yüzden «Avrupa-Komünizmi» akımının enternasyonalizm ile birlikte Marksist sosyalist devrim teorisinin bir başka asli ögesi olan sosyalist devrim teorisinin «öğeleri» birbiriyle «kaynaşmış» durumdadır ve her biri ötekini «kanıtlar».

Bütün sistemler için de böyledir durum. Bu yüzden «Avrupa-Komünizmi» akımının enternasyonalizm ile birlikte Marksist sosyalist devrim teorisinin bir başka asli ögesi olan sosyalist devrim teorisinin «öğeleri» birbiriyle «kaynaşmış» durumdadır ve her biri ötekini «kanıtlar».

Bütün sistemler için de böyledir durum. Bu yüzden «Avrupa-Komünizmi» akımının enternasyonalizm ile birlikte Marksist sosyalist devrim teorisinin bir başka asli ögesi olan «Proletarya diktatörlüğü»nü de terk etmesi doğaldır. Burada belirtelim ki bu konuda da enternasyonalizm ilkesi üstüne anlatılanların aynısı bir durum vardır. Yani «Avrupa-Komünizmi»nin terkettiği bu kavramı savunan ÇKP ve SBKP «merkez»leri ve onların yandaşları, sözkonusu kavramın tamamen saptırılmış bir yorumunu, içeriğine aykırı bir uygulamayı savunmaktadırlar.

Proletarya diktatörlüğü kavramı, Marksist siyasal anlayışın özüdür. Bu kavramı, yalnızca bir devrim durumunda eski egemen sınıfa uygulanacak politik kısıtlamalar olarak anlamak ve bunun zorunluluğunu, kaçınılmazlığını ampirik kanıtlarla savunmak yetersiz ve yanıltıcıdır. Sözkonusu kavramın asli içeriğini unutmak olur bu.

Marksist siyasal anlayış, burjuva siyasal anlayışın temelindeki ön kabullerin değişmez olmadığını insanlık tarihinin özgül gelişme sürecinin analizi içinde gösterir. Proletarya diktatörlüğü kavramına buradan varılır.

Burjuva siyasal anlayışın ebedi saydığı devlet kurumunun zaman içinde «söneceğini», yine bu anlayışın ebedi saydığı yönetici-yönetilen ilişkisinin aynı süreç içinde gideerek aşılacağını temel alan bir anlayışın ürü-

nüdürlük proleterya diktatörlüğü tezi ve dolayısıyla uygulamasında da onun bu asli nitelikleri belirgin olacaktır.

Şüphesiz, «proleterya diktatörlüğü» tezinin uygulanması adına yapılanların yukarıda söylenenlere uyarlı olduğu öne sürülemez. Bugüne kadarki tarihî deneyler, belli başlangıç dönemleri hariç, bu tez adına yürütülen uygulamaların, kavramın asli içeriği ile giderek daha fazla çelişen bir durum yarattığını göstermektedir. «Avrupa-Komünizmi» akımının Proleterya diktatörlüğünü terk gerekçelerinin başlıca kanıtı da budur.

Enternasyonalizmden yüzgeri edilerek «ulusal gerçek»lere, «proleterya diktatörlüğü» tezinden yani temelde Marksist siyasal anlayıştan burjuva siyasal anlayışa dönülmüştür. «Avrupa-Komünizmi» için de aynı derecede kesin olan gerçek budur.

Avrupa-Komünizmi, «ulusal gerçekliği» ön plana alırken, sözkonusu «merkez» eğilimler de «ileri milliyetçilik» veya «yurtseverlik» temalarını öne çıkarmakla meşguldürler. Avrupa Komünistlerinin açıkça ilân ettikleri düzene entegre olma programları varsa, bu merkez eğilimlerin takipçisi partiler de kendi ülkelerinde «legalize» olma uğraşı içindedirler ve varolan siyasal düzenin bir ögesi olmalarına imkân verecek bir «ileri demokrasinin veya «ulusal devrim»in peşindedirler.

Bütün bunlar, sözü edilen eğilimlerin, kapitalist toplumun dönüştürülmesi —devrim— hedefinin gerçekleştirilmezliği yargısına ortakça vardıklarının ifadeleridir. Aralarındaki farklar yalnızca bu yargıya varış anındaki fiili durumların farklı oluşundan dolayıdır. «Merkez» eğilimler kendi ülkelerinde iktidarı elde tutmaktadırlar ve dünya çapında güçtürler. «Avrupa-Komünist» partileri ise sözkonusu merkezlerin gerçekleştirdikleri ekonomik düzeye ve refah durumuna çoktan erişmiş metropol kapitalist toplumların partileridir. Ve iktidar olmamakla birlikte ülkesinde kurulu düzenin önemli noktalarını tutmuşlardır. Deyim yerindeyse kurumsallaşmışlardır.

«Avrupa-Komünist» partiler için «ulusal gerçekliğe» dönüş bu «gerçeklik» içinde kökleşmek politikası, şüphesiz bu metropol ulusların, öteki uluslara kıyasla sahip oldukları ayrıcalıkları —«gerçekliğin» bir ögesi sayıp— koruma anlayışını da getirecektir. Nitekim

Amendola'nın anlattıklarından bu yeteri kadar «incelik»le belirtilmektedir.

Bütün bu anlatılanların Avrupa-Komünizmi akımının öncü partisi İKP'nin «tarihî uzlaşma» programında nasıl dile getirildiğini görelim.

MARKSİST YÖNTEMİN TERKEDİLMESİ

Konuşmasının başlangıcında Amendola «evrensel bir model» den hareket etmenin metafizik bir tavır olduğunu öne sürmektedir.

Bu sözleri daha önce «enternasyonalizm ilke»sinin terki konusu ile ilişkin olarak aktarmıştık. Amendola bu sözleri ile yalnızca sakatlığını belirttiğimiz bir uygulamayı eleştirmekle kalmamakta, bu sakat uygulama ile özdeşleştirdiği Marksist yaklaşımı da örtük biçimde eleştirmektedir. Çünkü somut gerçekliği anlamak için —Amendola'nın deyimini kullanırsak— «evrensel bir model»in gerekli olduğu ilkesi yalnızca Marksizm değil, genel olarak her tür bilimsel yöntemin bir —ilk— ilkesidir. Gerçi Amendola ele aldığımız sözlerini genel olarak yöntemini açıklamak için değil, tüm toplumlar için geçerli bir «devrim model»i sunma anlayışına karşı söylüyor.

Yıllarca uluslararası harekete egemen kılınan ve bugün de büyük ölçüde geçerli olan bu «model»ci anlayışı savunacak ve Amendola'nın sözlerindeki gerçeklik payını inkâr edecek değiliz. Ancak Amendola'nın bu uygulamaya karşı önerdiği ve kabul ettiği «historisist» anlayış da tıpkı eleştirdiği «model»ci anlayış gibi Marksizm dışıdır.

Burada historisist anlayışın eleştirisine girecek değiliz. **Birikim**'in 24. sayısında Gramsci üzerine yapılan incelemeye (Bkz. **Birikim** Sayı 24, s. 21 - 40) atıf yapmakla yetiniyoruz. Bilindiği üzere günümüzde İKP, tezlerinin Gramsci'nin görüşlerinden kaynaklandığını savunmaktadır. Sözü ettiğimiz inceleme Gramsci'nin historisist yöntemi toplumsal-politik uzanımları ile birlikte ele alınıp incelenmiştir.

Marksizmin belli bir somut gerçekliği anlamak için «evrensel bir model»den hareket ettiğini belirttik. Ancak şu var ki Marksizm belli bir somut gerçekliği hangi «evrensel model» içinde ele alabileceğini tesbit etmek-

le yalnızca «işe başlamış» olur. «Anlama» süreci somut gerçekliğin aynı model içinde ele alınan başka somut gerçeklerden farklı olan yanlarını, bulmaya kadar sürer. «Evrensel bir model»den hareket etmek, özgüllükleri gözardı etmek değil, tersine bunları ortaya çıkarmak içindir.

Son derece geniş bir konuyu burada anlatmamıza imkân yoktur. Ancak yukardaki çok genel sözler bile bize Marksist siyasal toplumsal hareketlerin «politik stratejileri»ni tesbit ederlerken nasıl bir yol izlemeleri gerektiğini gösterebilir. Lenin'in önemle vurguladığı gibi bu yöndeki bir çalışmanın hedefi, belirli bir durumun «orjinalitesi»ni tesbittir. «Strateji»ler bu orjinalite üzerinde kurulur. Ancak şu var ki bu «orjinalite»nin nasıl tesbit edileceğidir asıl sorun. Örneğin Amendola İtalya ve Fransa'nın veya öteki ülkelerin birbirinden farklı yanlarını işaret ederken ve bu ülkelerdeki hareketlerin «strateji»lerinin bunlara dayandırılmasını isterken görünüşte yukarıda söylenenlere uyarlı gibidir.

Sorunun düğüm noktası buradadır.

Siyasal - toplumsal analizlerde Marksizm, «orjinalite»yi tesbit ederken kendi siyasal anlayışının ölçüleri ışığında yapar bunu. Yani Marksizmin «orjinalite» olarak niteleneceği olgular —kısaca özetlemek gerekirse— burjuva siyasal anlayışın önkabulleri ile çelişen gelişmelere tekabül eden olgulardır. Sosyalist hareketin tüm eylemi zaten buna yönelik olmalıdır. Ama toplumun kendiliğinden eylemi de, çoğu kez «beklemedik» biçimde ve belirli bir toplumsal faaliyet bağlamında burjuva siyasal toplumsal anlayışın önkabullerini geçersizleştiren bir gelişme yaratabilir. Sosyalist hareket sürekli ve çok yönlü eylemi ile toplumda yukarıda niteliğini belirttiğimiz türden gelişmeleri ve bunların içinde gerçekleşeceği örgütsel yapıları oluşturmaya yönelirken, şüphesiz belirli bir tarih kesitinde yaptığı analizi temel alır ve bu analizin şu ya da bu ölçüde gösterdiği «orjinalite»yi kendi gücü oranında «geliştirmeye» çalışır. Ama öte yandan toplum da hareket halindedir ve kesit alınan andaki durumunu değiştirmektedir.

İşte yukarıda «beklemedik» gelişmeler, ya da daha yaygın bir deyimle kendiliğinden gelişmeler olarak nitelenen ve geleneksel burjuva siyasal anlayışı aşmış bir politik ol-

gunluğa işaret eden gelişmeler bu değişim süreci içinde doğar. Sosyalistler bu tür gelişmeleri anında saptayabilmek ve eylemlerini düzenleyebilmek için toplumsal gelişmenin tiz bir gözlemcisi olmak zorundadırlar.

Amendola'nın «orjinalite» tesbiti, anlattıklarında gayet açıkça görüleceği üzere kesinlikle bundan nitelikçe farklıdır. O, İtalya'daki burjuva siyasal düzeni, bir başka ülkedeki burjuva siyasal düzenden «ayırdeden» yanları araştırıyor. İtalyan Hıristiyan Demokrat Partisi üzerine konuşmaları yeteri kadar öğreticidir ve burjuva siyasal anlayış içinde yapılan bir «orjinalite» tesbitinin en sadık bir örneğidir.

Böyle bir inceleme ise burjuva siyasal anlayışın önkabullerinin değişmezliğini kabul etmekten başlar ve dolayısıyla bu önkabulleri sarsacak bir eylem imkânını mümkün görmediği gibi, kitlelerin de böylesi «sarsıcı gelişme»ler yaratamayacaklarını da peşinen varsaymıştır.

Fark açık seçiktir. Amendola'nın temsil ettiği anlayış, bir toplumun siyasal - toplumsal durumunda o ana kadar kalıcılığını sürdürmüş olguları temel alıyor, onların önümüzdeki süreç içinde de kalıcılıklarını sürdüreceğini veri olarak bir politik strateji kuruyor. Amendola'nın Hıristiyan Demokratların «Ulusal sosyo-politik alanda derinlemesine kök salmış» olduklarını, kabul eden tesbitleri, Katolik hareketin özerkliğine saygılı olacaklarını belirten «söz»leri bu bağlamda düşünülmelidir. Oysa yukarıda kısaca özetlediğimiz Marksist yaklaşım bu «kalıcı olgu»ları değil, yeni bir siyasal-toplumsal duruma, burjuva siyasal-toplumsal anlayışın öngördüğü «düzen»in nitelikçe aşılacağı bir duruma tekabül eden, bunun bir ögesi olma potansiyelini taşıyan olguları temel alır. Bu tür olguları, gelişmeleri yaratmak için özel bir eylem sürdürülmesi zorunluluğundan hareket eder.

GELENEKSEL —BURJUVA— SİYASAL ANLAYIŞA «DÖNÜŞ»

Burjuva siyasal anlayışın tipik göstergelerinden biri ve başlıcası genel deyimle kitleleri pasif, yönetilen bir yığın saymasıdır. «Kitleler» günlük çıkarlarına sıkı sıkıya bağlı ve ancak bu çıkarlar için ve bu çıkarlarla sınırlı olarak siyasal harekete ilgi duyabilir veya ka-

tilabilirler. Sözkonusu anlayışın yerleşik, temel önkabulu budur ve bu «gerçeğin» değişmezliğine inanır.

Belli siyasal-toplumsal hedefler için bu «kitle»yi harekete geçirmek isteyen «yönetici» kadrolardan bu «gerçeğin bilincinde olarak eylemlerini düzenlemeleri istenir. Bu «yönetici» kadrolar, kendi günlük çıkar ve sorunlarının ötesinde, çok daha genel çıkar ve sorunları —örneğin ulusun çıkarını veya ulusun karşılaştığı sorunları— olan, bunları çözümlenmeye çalışan özel bir kesimdirler ve bu nitelikleriyle de yönetilen kitleden ayrılırlar.

Amendola aşağıya aldığımız sözlerinde bu anlayışın gayet tipik bir örneğini vermektedir:

İtalya'da sık sık yapıldığı gibi sistemi yıkmaya amaçla açıkça ilân edilmedikçe— dönüşüm tedbirlerinden yana bir çoğunluk bulabilirsiniz. Halk, grupların ve partilerin —sosyalist partinin bile— stratejik hedeflerine aldırış etmiyor hiç. Sosyalistlerin Lombardi kanadı şunları söylüyor: Sistemi parçalamaya yönelik talepler getirmeliyiz. Evet, iyi bir akıl yürütme bu! İşçilerin çoğu şöyle söylemek hakkına sahiptir: «Bu senin işin; sen devrim stratejistisin, kendi işine bak; ama ben kendi işlerimle uğraşmak istiyorum.»

Burada burjuva siyasal anlayışın «ebedi» yönetici-yönetilen ayrımının genel sosyalist hareket için bir uyarı olduğunu buluyoruz. İçlerinde Amendola'nın partisinin ve bunlarla strateji tartışmaları yapan benzer kişi ve partilerin oluşturduğu bir «devrim stratejistleri» kategorisi ile «kendi sorunları» ile uğraşmak isteyen işçilerden söz ediliyor. İlk kategori «sistemi parçalamaya yönelik talepler»den veya Amendola'nın yaptığı gibi sisteme entegre olmayı mümkün kılacak taleplerden, bu gibi sorunlardan söz edebilir. Bu onların işidir. Onlar bu işlerini düşünmekte ne kadar haklı iseler işçiler de onlara «bu senin işin... ben kendi sorunlarımla uğraşmak istiyorum» derken aynı derecede haklıdır ve böyle düşünmeleri son derece doğaldır.

Eğer Amendola, bu anlayışı bir komünist olduğunu söyleyerek sergilemeye idi söylecek bir şey yoktu. Çünkü daha önce de be-

lirtildiği gibi yönetici-yönetilen konularının değişmezliğini temel almak burjuva siyasal anlayışın özüdür. Burjuva «siyaset bilimi»nin her tezi bu temel kabuldendir yola çıkar. Marksistler, komünistler öncelikle bu temel kabulu yadsımışlardır.

Bir «komünist olarak» Amendola'nın burjuva siyasal anlayışın «gerçeği»ni kabul ederek konuşması, bu açıdan bakıldığında hazin bir olguyu gösterir ilkin. İlk ortaya çıktıklarından beri «işçi sınıfının yönetici sınıf olacağını, olması zorunluluğunu» anlatan ve eylemlerini bu hedefe göre düzenlemeye çalışan Komünistler, şimdi öylesine «Komünistler» haline gelmişlerdir ki bir işçinin «ben kendi sorunlarımla uğraşırım, ötesi beni değil devrim stratejistlerini ilgilendirir» demesini son derece haklı bulmaktadırlar artık. «Kendi sorunları» ile uğraşan ama hâlâ birtakım «Komünistler»ce «yönetici sınıf» olacağı söylenen bir işçi sınıfı vardır. Bu «Komünistler»in bu işçi sınıfına «yönetici» demeleri bu durumda yalnızca bir alaydır, şakadır. «Yönetici»nin kendisi olacağını bilen birilerinin kötü niyetli bir alçak gönüllülük gösterisidir bu.

Yalnızca «Avrupa Komünizmi» için değil SBKP ve ÇKP'de temsil edilen «merkez» eğilimler için de sözkonusu olan bu «dönüş», şüphesiz hüznü verici olmaktan öte düşündürücü bir olgudur.

Kesin bir ayrım noktasına gelindiği ortadadır. Özel olarak kapitalist toplumu, genelde sınıflı toplum biçimlerinin bu en son ve üst biçimini değiştirmek ve sınıfsız bir topluma varmak için mücadele eden ve bu uğurda yalnızca kapitalist toplum biçiminin fiziki-fiili güçleriyle değil, onun tüm «üstyapısal» uzantıları ile özel olarak siyasal-toplumsal anlayışıyla da mücadele eden Uluslararası Sosyalist Hareket, bugün bu mücadele ettiği toplum biçimini onayan siyasal-toplumsal anlayışı temelde kabul etmek noktasına varmış ve aynı anda o toplum biçiminin fiili güçleriyle de tıpkı yukardaki gibi aynı temelde uzlaşma süreci başlamıştır. Son yıllarda dünya çapındaki bir dizi siyasal gelişme açıkça gösterir bunu.

Bu durumda, ya bugüne kadar Uluslararası Sosyalist Hareketin eylemine temel aldığı anlayışın yanlışlığı ve onunla özdeş siyasal-toplumsal hedefin gerçekleştirilemezliği

düşüncesinin açıkça kabulü gerekir ya da Uluslararası Sosyalist Hareket, kendi bilimsel dünya görüşünün asli öğelerine dönerek kendisini yeniden var eder.

Uluslararası Sosyalist Hareketin haldeki durumunda, «Avrupa-Komünizmi» ve birbirinden görece farklı diğer «merkez» eğilimlerin oluşturduğu geniş blok açıkça ifade edilmekle birlikte yukarıda sayılan tutumlardan

ilkini benimseme noktasındadır. Bu blokun yaygın görünümüne kapılmak, veya bundan umutsuz sonuçlara varmak, bütün bu güç koşullara karşı Marksizmin bilimsel, yaratıcı temeli üzerinde önündeki tarihi görevi gerçekleştirme uğraşını, yoğun arayışlar ve yanlışlar pahasına da olsa sürdürenler için elbette sözkonusu olmayacaktır. ■